

Vabariigi Valitsuse määruse „Märjamaa valla ja Vigala valla osas haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Vabariigi Valitsuse määruse „Märjamaa valla ja Vigala valla osas haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmine“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) eesmärgiks on Eesti haldusterritoriaalse korralduse muutmine uue haldusüksuse moodustamisel kohaliku omavalitsuse üksuste (edaspidi ka *omavalitsus*) volikogude algatusel. Eelnõu toetub omavalitsuste initsiatiivile algatada omaalgatuslikult omavalitsuste ühinemine moodustamaks tugevam, võimekam ja jätkusuutlikum omavalitsusüksus.

Eestis on hetkel 15 maakonda ning 213 omavalitsust, mis jagunevad 183 vallaks ja 30 linnaks. Eelnõuga muudetakse haldusterritoriaalset korraldust Rapla maakonnas, mille käigus moodustub kahe Rapla maakonda kuuluva omavalitsusüksuse ühinemise teel üks uus omavalitsusüksus. Hetkel kuulub Rapla maakonda 10 valda, pärast haldusterritoriaalse korralduse muutmist jääb maakonda üheksa valda¹. Omavalitsuste koguarv Eestis väheneb ühe omavalitsuse võrra 212-le, kokku 182 valda ja 30 linna^{2,3}.

Ühinevad omavalitsused on⁴:

- 1) Märjamaa vald (pindala 872 km² ja rahvaarv 6551),
- 2) Vigala vald (pindala 270 km² ja rahvaarv 1248).

Eelnõuga rahuldatakse sisuliselt Märjamaa valla ja Vigala valla esitatud taotlused haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks ning moodustatakse nimetatud valdade ühinemise teel uus haldusüksus nimega Märjamaa vald (kogupindala 1142 km², rahvaarv 7799⁵).

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Rahandusministeeriumi regionaalarengu osakonna õigusnõunik Olivia Taluste (e-post olivia.taluste@rahandusministeerium.ee; tel 611 3092), eelnõu ja seletuskirja koostamises osalesid ka regionaalhalduse osakonna nõunikud Kaie

¹ Arvestades Vabariigi Valitsuse istungile esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmist Järvakandi ja Kehtna valla osas jääb Rapla maakonda muudatuste tulemusena kaheksa omavalitsust.

² Arvestades vaid eelnõus esitatud ühinemist. Vabariigi Valitsuse 21.07.2016 määruste nr 82 ja 83, 22.12.2015 määruste nr 151-153, 29.12.2016 määruste nr 168-174 ja 06.01.2017 määruste nr 3-5 jõustumisel väheneb omavalitsuste koguarv Eestis 41 omavalitsuse võrra 172-le, kokku 148 valda ja 24 linna. Arvestades Vabariigi Valitsuse istungile esitatud Antsla valla, Haanjamaa valla, Hiiumaa valla, Häädemeeste valla, Kanepi valla, Kastre valla, Kehtnakandi valla, Lahemaa valla, Lääneranna valla, Mulgi valla, Märjamaa valla, Paide linna, Põhja-Pärnumaa valla, Põhjaranniku valla, Pärnu linna, Saarde valla, Tori valla ja Vastseliina valla moodustamise eelnõusid väheneb omavalitsuste koguarv veel 34 omavalitsuse võrra 138-le, kokku 116 valda ja 22 linna.

³ Kuna taotletud haldusterritoriaalse korralduse muudatus jõustub 15. oktoobri 2017 toimuva korraliste kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste käigus koos teiste haldusreformi käigus läbiviidatavate ühinemistega, siis muutub omavalitsuste koguarv ning valdade ja linnade arv veelgi.

⁴ Elanike arv rahvastikuregistri andmetel 1. jaanuari 2017 seisuga.

⁵ Elanike arv rahvastikuregistri andmetel 1. jaanuari 2017 seisuga, ühinemise hetkeks on muutunud.

Küngas (e-post kaie.kyngas@rahandusministeerium.ee; tel 611 3080) ja Ave Viks (e-post ave.viks@rahandusministeerium.ee; tel 611 3079).

Eelnõu õiguslikku kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi õigusosakonna jurist Heili Jaamu (e-post heili.jaamu@fin.ee; tel 611 3645). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Rahandusministeeriumi õigusosakonna keeleteimetaja Sirje Lilover (e-post sirje.lilover@fin.ee; tel 611 3638).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõu on seotud Eesti Keskerakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ning Isamaa ja Res Publica Liidu valitsusliidu aluspõhimõtete 2016-2019. aasta 8. peatüki eesmärgiga „Kohalike omavalitsuste otsustusõiguse ja vastutuse suurendamiseks ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel viime ellu haldusreformi“.

Samuti on eelnõu suunatud haldusreformi seaduse § 1 lõikes 2 sätestatud haldusreformi eesmärgi ja § 3 täitmisele, kuna ühinemise tulemusena moodustatakse omavalitsus, kes vastab haldusreformi seaduses sätestatud omavalitsusüksuse miinimumsuuruse kriteeriumile (omavalitsuses elab üle 5000 elaniku).

Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ kehtivat redaktsiooni, avaldamismärkega RT I, 29.08.2014, 16, Rapla maakonda käsitlevas osas.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist, millega muudetakse haldusterritoriaalset korraldust, määratakse uuele haldusüksusele nimi ja piirid ning korraldatakse piiride kandmine riigi maakatastri kaardile. Eelnõuga muudetakse ka Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määrust nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ Rapla maakonda puudutavas osas. Eelnõus sätestatakse haldusterritoriaalse korralduse muutmise jõustumise aeg.

Ülevaade ühinemismenetlusest ja läbirääkimistest

Ühinemisläbirääkimiste alustamiseks tegi Märjamaa Vallavolikogu ettepaneku (19. aprill 2016 nr 175) Kullamaa Vallavolikogule ja Vigala Vallavolikogule algatada haldusterritoriaalse korralduse muutmise ja ühinemisläbirääkimised. Kullamaa volikogu ja Vigala volikogu nõustusid läbirääkimiste alustamisega (Kullamaa Vallavolikogu 16. juuni 2016 otsus nr 41 ja Vigala Vallavolikogu 26. mai 2016 otsus nr 28 ühinemisläbirääkimiste alustamisega nõustumise kohta).

25.11.2016 vallavolikogu otsusega nr 61 lõpetas Kullamaa Vallavolikogu ühinemisläbirääkimised Märjamaa, Vigala ja Kullamaa valdade ühinemiseks ning jätkas ühinemisläbirääkimisi Lääne maakonnas asuvate Lääne-Nigula, Nõva, Noarootsi ja Martna valdadega.

Lähtudes läbirääkimiste ning menetlustoimingute tulemustest, võtsid Märjamaa Vallavolikogu 20. detsembril ja Vigala Vallavolikogu 22. detsembril 2016 vastu otsused haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks eesmärgil moodustada omavalitsuste ühinemisel uus haldusüksus Märjamaa vald.

Ühinevad omavalitsused toovad välja, et ajalooliselt on Märjamaa kihelkond ja Vigala kihelkond kuulunud ajaloolise Läänemaa koosseisu. Hetkel asuvad ühinevad omavalitsused Rapla maakonnas. Piirkonna tõmbekeskuseks on Märjamaa alev.

- Märjamaa valla ja Vigala valla ühinemisel tekkiv uus omavalitsus moodustab loogilise ja tasakaalustatud terviku, võttes arvesse ajaloolist asustust, kihelkondlikku mälu, inimeste igapäevaliikumisi ning seab keskmesse omavalitsuse tasakaalustatud arengu koos hästi funktsioneeriva vallakeskuse ja avalike teenuste võrguga kogu valla haldusterritooriumil.
- Ühinemise tulemusel väheneb piirkonnasisene rivaliteet, ühiselt on võimalik optimaalselt planeerida piirkonna sotsiaalmajanduslikku arengut (lasteaiad, koolid, huviharidus, sotsiaalasutused, vaba aja ja sportimisvõimalused) tagades nende teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi kõigis piirkondades. Ühinemine võimaldab kaotada omavalitsuste omavahelised mahukad arveldused.
- Tasakaalustatud ja kodanikulähedaste otsustusprotsesside tagamiseks on Vigala Vallavolikogu otsustanud asutada Vigala valla territooriumil osavalla, milles osutatakse neid teenuseid, mida on otstarbekas osutada elanikele ruumiliselt lähedal.
- Ühinemise tulemusel suureneb võimekus täita mastaapseid ja sisult piirkondlikke haldusülesandeid – teede rekonstrueerimine, keskkonnahoid jms.
- Ühinemine võimaldab paremini koordineerida ja mitmekesistada kultuuri- ja sporditegevusi, toetada prioriteetseid sündmusi erinevates piirkondades. Ühtlasi jätkatakse traditsiooniliste kultuuri- ja spordisündmuste korraldamist ja toetamist ning kultuuri- ja spordiühingute tegevuse toetamist.
- Ühinemine võimaldab tugevdada majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust ning ühtlustada piirkonna arengut.
- Ühinemine võimaldab saavutada kommunaalmajanduse valdkonnas mastaabiefekti ning arendada valdkonna taristut.
- Ühinemise eesmärk on terviklik ja hästi toimiv, sotsiaalselt, majanduslikult, kultuuriliselt ja territoriaalselt sidus piirkond.

Eesmärkideks on seatud:

- tagada kogu piirkonna terviklik ja tasakaalustatud areng ning ühtne juhtimine, mis on eelduseks kohaliku omavalitsuse jätkusuutlikule tegevusele ning majandusliku potentsiaali kasvule, sealhulgas võimekusele osaleda pikaajalises planeerimises ja ühisprojektides;
- tagada parem haldussuutlikkus, kvaliteetsemate avalike teenuste osutamine, kasutades selleks tõhusamalt olemasolevaid ressursse – inimesed, hooned, vara. Suurem eelarve võimaldab maandada paremini finantsriske, määratleda pikemaajalisi investeerimis-prioriteete ning koondada ressursse prioriteetsete tegevuste kiiremaks ja kvaliteetsemaks läbiviimiseks;
- tagada ühise territoriaalse planeerimisega ratsionaalsem investeringute kavandamine ja elluviimine, sihipärasem ja otstarbekam ressursikasutus.
- suurema omavalitsusena võimaldada osutada ka selliseid teenuseid, mille sihtrühm eraldiseisvate valdadena on liiga väike.

Ühinemisläbirääkimiste käigust teavitati avalikkust valdade kodulehtede kaudu, kus avalikustati kogu läbirääkimistega seonduv dokumentatsioon ja teave, avalikustati ühinemisleping ning anti informatsiooni rahva arvamuse väljaselgitamise kohta.

2016. aasta oktoobris toimusid ühinevate valdade suuremates keskustes (Märjamaa, Valgu, Varbola, Sipa, Kivi-Vigala, Vana-Vigala) rahvakoosolekud, kus tutvustati ühinemislepingu projekti ja senist läbirääkimiste kulgu, kõneldi ühinemise eesmärkidest ning koguti tagasisidet.

Ühinemislepingu avalik väljapanek toimus ajavahemikul 03.10.2016 kuni 24.10.2016, leping avalikustati omavalitsuste kodulehtedel, omavalitsuste kantseleides. Õiend avaliku väljapaneku käigus ühinemislepingule esitatud ettepanekute ja vastuväidete ning nende läbivaatamise kohta on toodud ühinemislepingu lisas.

Kullamaa vald osales läbirääkimistel, lepingu ettevalmistamisel jm toimingutes kuni 25. novembrini 2016, mil nad otsustasid vallavolikogu otsusega lõpetada Kullamaa valla ühinemisläbirääkimised Märjamaa, Vigala ja Kullamaa valdade ühinemiseks.

Elanike arvamuse väljaselgitamiseks ühinemisega seotud küsimustes korraldati Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 7 lõike 8 ja § 9 lõike 6 punkti 3 kohane elanike küsitlus ajavahemikus 18. novembrist kuni 20. novembrini. Selleks kasutati Märjamaa vallas elektroonilist kanalit (veebikeskkonnas) ja sedelihääletust küsitluspunktides ning Vigala vallas kasutati sedelihääletust küsitluspunktides.

Elanike arvamuse väljaselgitamise tulemused on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Elanike arvamuse väljaselgitamise tulemused

	Hääleõiguslike elanike arv	Vastanuid	Osaluse %	JAH	%	EI	%
Märjamaa	5510	202	3,6	154	76,2	33	16,3
Vigala	1087	227	20,9	130	57,3	94	41,4

Allikas: Märjamaa valla ja Vigala valla volikogude otsused elanike küsitluste tulemuste kinnitamiseks.

Märjamaa Vallavolikogu esitas 23.12.2016 kirjaga nr 1-7.1/362 ja Vigala Vallavolikogu 27.12.2016 kirjaga nr 17-1/698 Rapla maavanemale taotluse haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks koos Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 9 lõike 9 kohaste dokumentidega. Rapla maavanem edastas 29.12.2016 kirjaga nr 12-1/16/1913-3, oma seisukoha koos maavanemale esitatud ühinemisdokumentatsiooniga Rahandusministeeriumile. Maavanem toetab nimetatud omavalitsuste ühinemist ning on seisukohal, et ühinemislepingus fikseeritud ühinemise eesmärgid ning ühinemise korraldus ja tingimused on põhjendatud.

Rahandusministeerium on omavalitsusüksuste esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmise taotlused koos lisadega läbi vaadanud ning toetab taotluses esitatud omavalitsuste haldusterritoriaalse korralduse ja sellega seotud piiride muutmist. Esitatud dokumendid on kooskõlas kehtivatest õigusaktidest tulenevate nõuetega.

Vabariigi Valitsuse nõustamiseks haldusreformi seaduse § 5 lõike 4 alusel moodustatud Lääne-Eesti piirkondlik komisjon arutas esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmise seonduvat 4. jaanuari 2017 koosolekul. Piirkondlik komisjon toetab volikogude algatatud ühinemist, kuna taotletava ühinemise tulemusel tekib haldusreformi seaduse kriteeriume,

eesmärke ja territoriaalse terviklikkuse põhimõtet täitev ühtne omavalitsus, mis on positiivse mõjuga haldusreformi eesmärkide täitmisele. Samas märkis komisjon, et ühinemise tulemusena moodustuva valla suurim väljakutse on väga suure territooriumi ja hajusa asustusega vallas kujundada valitsemiskorraldusmudel, mis võimaldab tagada kvaliteetsete avalike teenuste kättesaadavuse ja integreerida valda sisemiselt.

Eelnõu § 1 lõikega 1 muudetakse haldusterritoriaalset korraldust selliselt, et Märjamaa valla ja Vigala valla ühinemisel moodustatakse uus kohaliku omavalitsuse üksus Märjamaa vald.

Märjamaa Vallavolikogu otsustas 20.detsembril ja Vigala Vallavolikogu 22. detsembril 2016 tehtud otsustega taotleda haldusterritoriaalse korralduse muudatust ning kinnitasid ühinemislepingu. Ühinemislepingus on sätestatud, et uus kohalik omavalitsus on avalikõiguslik juriidiline isik nimega Märjamaa vald.

Ühinemislepingu järgi on nimetatud valdade ühinemise eesmärk terviklik ja hästi toimiv, sotsiaalselt, majanduslikult, kultuuriliselt ja territoriaalselt sidus piirkond, kuhu ühinevad Märjamaa ja Vigala vald. Moodustunud valda luuakse Vigala osavald, tagamaks maksimaalselt seadusest tulenevaid võimalusi kohaliku elu edendamiseks. Osavald kujundatakse oma eelarve, osavalla kogu ja ametnikkonnaga. Vallavolikogu ja valitsuse asukohaks on Märjamaa alev. Osavallakogu ja osavalla valitsuse asukohaks on Kivi-Vigala küla. (vt ühinemislepingu p 2.1 ja 4.7).

Ühinevate omavalitsuste ühinemisdokumendid koos ühinemislepinguga on kättesaadavad Rapla Maavalitsuse dokumendiregistrist:

1.Märjamaa valla dokumendid

<http://delta.andmevara.ee/rapla/dokument/831356>.

2.Vigala valla dokumendid

<http://delta.andmevara.ee/rapla/dokument/831943>.

Eelnõu § 1 lõikega 2 määratakse uue moodustuva haldusüksuse nimeks „Märjamaa vald“.

Kohanimenõukogu toetas oma 20. detsembri 2016 koosolekul uue moodustatava valla nimena Märjamaa valda.

Eelnõu §-ga 2 määratakse uue haldusüksuse piir ning seatakse Maa-ametile ülesandeks korraldada uute piiride kandmine riigi maakatastri kaardile.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määrust nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“. Rapla maakonna valdade loetelust jäetakse välja sõna „Vigala“.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse eelnõu määrusena ja selle §-de 1 ja 3 jõustumise tähtpäev. Vastavalt Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 10 lõikele 1 jõustub Vabariigi Valitsuse määrus haldusterritoriaalse korralduse muutmise kohta Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, kuid §-d 1 ja 3, mille järgi moodustatakse Märjamaa valla ja Vigala valla ühinemisel Märjamaa vald ja sellest tulenevalt muudetakse haldusüksuste nimistut, jõustuvad ühinenud Märjamaa Vallavolikogu valimistulemuste väljakuulutamise päeval.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Eelnõu määrusena vastuvõtmine omab sotsiaalset mõju, samuti mõju majandusele, elukeskkonnale, regionaalarengule ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine omab sotsiaalset mõju, samuti mõju majandusele, elukeskkonnale, regionaalarengule ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Haldusreformi eesmärgiks on:

- a) võimekus pakkuda inimestele paremaid avalikke teenuseid (so teenuseosutamise potentsiaali kasv)
- b) tagada piirkondade konkurentsivõime kasv
- c) täita iseseisvalt neile seadusega pandud ülesandeid

Nimetatud eesmärkide tarvis on oluline, et reformi tulemusena tekivad asustussüsteemi loogilisi seoseid arvestavad omavalitsusüksused, kus on piisavalt elanikke, mis on funktsionaalselt ja majanduslikult sidusad ja mis lähtuvad elanike põhjendatud vajadustest elukorralduseks paremate tingimuste tagamisel.

Teenuste osutamise potentsiaali kasv ja suutlikkus seadusega pandud ülesandeid iseseisvalt täita

Ühinemise tulemusena tekib u 7799 elanikuga omavalitsus, mis erinevate analüüside kohasel on võimeline täitma kõiki omavalitsusele seadusega pandud ülesandeid. Samas eelduslikult ei suuda sellise suurusega omavalitsus veel välja arendada tugevat ja spetsialiseeritud arendustegevuse ja strateegilise juhtimise kompetentse. Märjamaa vald, mis tänases Eesti omavalitsuskorralduses on suur vald, on oma teenistujate koosseisus suutnud kujundada enamiku omavalitsuse teenistujatelt eeldatavaid kompetentsivaldkondi ning nendest paljude puhul tagada ka spetsialiseerumise (kokku 28 teenistujat). Näiteks avaldub selgelt õiguskompetents, avalike suhete funktsioon, ehitus ja maaküsimiste erinevad valdkonnad ning lastekaitse. Samas ei ole spetsialiseeritud haridusjuhtimist või sotsiaalnõustamisteenuste erinevaid profile. Vigala valla teenistujate koosseis on tavapärase väikevaldadele. Kokku 11 teenistujat (koos vallavanemaga), millega on kaetud minimaalselt omavalitsuse põhifunktsioonid, kuid kus ei avaldu spetsialiseeritus. St enamus teenistujaid on generalistid (st tegelevad mitme kompetentsivaldkonnaga). Ehitus-majandusvaldkonnas on püüd spetsialiseerumise poole, kuid teenuspiirkond ei võimaldada tagada täisametikohta. Sotsiaalvaldkonnas on vaid üks teenistuja (lisaks koduhooludus töötaja).

Tabel 2. Märjamaa ja Vigala vallavalitsuse teenistujad

	Märjamaa vald	Vigala vald
Juhtimine	Vallavanem Abivallavanem	Vallavanem Abivallavanem- arendusspetsialist
Avalikud suhted	Avalike suhete spetsialist Märjamaa Nädalalehe	

	toimetaja	
Haridus	Haridus- ja kultuurinõunik	
Rahandus	Rahandusosakonna juhataja Peraamatupidaja Peraamatupidaja asetäitja Finantsist-raamatupidaja Raamatupidaja-kassapidaja	Peraamatupidaja Raamatupidaja
Kantselei	Vallasekretär Sekretär Vallavolikogu sekretär Dokumendihaldus- ja personalispetsialist Registrisekretär Õigusnõunik IT-spetsialist	Vallasekretär Registripidaja
Majandus- maa- ehitus	Majandusosakonna juhataja Ehitusspetsialist Vanem-maakorraldaja Keskkonnaspetsialist Geoinfospetsialist Ehitusinsener Majandusspetsialist	Majandusspetsialist (0,6) Maakorraldaja Ehitusnõunik (0,4)
Sotsiaal	Sotsiaalosakonna juhataja Lastekaitsepspetsialist Sotsiaaltööpspetsialist Sotsiaaltööpspetsialist	Sotsiaaltööpspetsialist

Allikas: Omavalitsuste veebilehed

Ca 40% Vigala valla teenistujatest on hõivatud valla tugifunktsioonide täitmisega (kantselei töö, raamatupidamine), samas Märjamaa vallavalitsuses on seda tüüpi teenistujate osakaal ca üks kolmandik. Siit avaldub suuruse (ühinemise) mastaabi mõju vallavalituse teenistujate koosseisu struktuuri kujundamisele. Selle tulemuna tekib võimalus arendada välja enam neid teenistuskohi ja teenuse osutajaid, kes on igapäevaselt seotud elanike teenindamisega, mitte valla toimimise tagamisega.

Ühinemise ja teenistujate konsolideerimise tulemusena saavad Vigala valla elanikud ligipääsu täna Märjamaa vallas välja arendatud kompetentsidele. Tugifunktsioonide konsolideerimisel on ühendvallas eelduslikult võimalik välja arendada ka need spetsialiseeritud kompetentsid, mida tänane mastaap ei ole võimaldanud. Seega võib väita, et ühinemise järel kasvab omavalitsuse suutlikkus avalikke teenuseid osutada professionaalsete ja spetsialiseeritud teenistujate poolt.

Mõlemal omavalitsusel on väljaarendatud peamised teenusasutused (haridus, kultuur, sotsiaal, noorsootöö), vt tabel 3. Mõistetavalt on neid suuremas Märjamaa vallas enam kui Vigala vallas. Samas on Märjamaal ka piirkondliku iseloomuga teenuseid, nt gümnaasium, ujula, muuseum. Vigala vallas avaldub selgelt valla kaksikeskuselisus, kus nii Vana-Vigalas kui Kivi-Vigalas on kool, lasteaed, raamatukogu ja rahvamaja.

Tabel 3. Ühinevate omavalitsuste hallatavad asutused

Märjamaa vald	Vigala vald
Märjamaa Gümnaasium Märjamaa Muusika- ja Kunstikool Valgu Põhikool Varbola Lasteaed-Algkool Lasteaed Karikakar Lasteaed Midrimaa Lasteaed Pillerball Sipa-Laukna Lasteaed	Kivi-Vigala Põhikool Vana-Vigala Põhikool Kivi-Vigala Lasteaed Vana-Vigala Lasteaed
Märjamaa Valla Raamatukogu 6 haruraamatukogu	Kivi-Vigala Raamatukogu Vana-Vigala Raamatukogu
Haimre Rahvamaja Märjamaa Valla Rahvamaja Valgu Rahvamaja Varbola Rahvamaja	Kivi-Vigala Rahvamaja Vana-Vigala Rahvamaja
Märjamaa Valla Noortekeskus	Vana-Vigala Avatud Noortekeskus
Märjamaa Sotsiaalkeskus	Vigala Hooldekodu
Märjamaa Ujula	
Sillaotsa Talumuuseum	

Allikas: Omavalitsuste veebilehed

Kuivõrd omavalitsuse vahel toimub juba täna teenusränne (muusikakool, ujula, gümnaasium, hooldekodu), siis saavad ühinemise järel valdade (ennekõike Vigala) elanikud võimaluse kaasrääkida nende poolt kasutatavate teenuste kujundamises. Hariduspiirkonda on ühinemise järel on võimalik terviklikult arendada ning seeläbi tagada kvalifitseeritud eriala- ja tugispetsialistide olemasolu ning kvaliteetsem haridusteenus. Ühendvallas on suhteliselt suur haridus- ja kultuuriasutuste arv, mille puhul nende ühtses süsteemis ja terviklik arendamine peaks võimaldama tagada parema kvaliteedi. Seega ka teenuseid osutavate asutuste puhul kasvab ühinemisega võimalus nende eri profiile laiendada ja integreerida.

Ülesannete iseseisval täitmise vajadusel on kaks mõõdet. Esiteks, omavalitsusele pandud ülesannete täitmise vajadus, et tagada elanikele olenemata elukohast ühtlane elukeskkond. Teiseks, demokraatia argument, mille kohaselt kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõiguse ja kohaliku demokraatia baasprintsip on, et elanik peab saama kohalikku poliitikat ja elukorraldust mõjutada. Kui teenuseid tarbitakse/ omavalitsuse ülesandeid täidetakse teises omavalitsuses, siis elanikul puuduvad võimalused nende korraldamisel kaasa rääkida. Arvestades omavalitsuste vahelist teenusrännet ja teineteist täiendavat teenusasutuste võrku on mõlemal puhul valdade ühinemine eesmärgipärane. Elanikud juurdepääsu teises omavalitsuses väljaarendatud teenustele ja ametnike kompetentsidele ja neil tekib võimalus

kaasa rääkida (osaleda) teenuste ja poliitikate kujundamises, mida nad juba praegu naaberomavalitsuses tarvivad.

Tartu Ülikooli RAKE poolt koostatud uuring (2015) „Era- ja avalike teenuste ruumilise paiknemise ja kättesaadavuse tagamisest ja teenuste käsitlemisest maakonnaplaneeringutes“ lähtub teenuste (nii era kui avalikud, sh nii kohalikud kui riiklikud) olemasolu ja kättesaadavuse loogikast toimepiirkondade määramisel. Sealhulgas on arvestatud eri tüüpi teenuste väljaarendamise optimaalsetest teenuspiirkonna suurustest. Analüüs jagab teenuskeskused neljaks tasandiks, mis peaksid tagama: 1. taseme teenuskeskus - kohalikud lihtteenused; 2. taseme teenuskeskus – kohalikud põhiteenused; 3. taseme teenuskeskus – kohalikud kvaliteetteenused; 4. taseme teenuskeskus (toimepiirkonnakeskus) – regionaalsed teenused.

Haldusreformi eesmärkidega kooskõlas oleva kohalike teenuste väljaarendamise ja nende iseseisva täitmise põhimõtte tagab vähemalt 3. taseme teenuskeskuse ja selle tagamaa baasil tekkiv omavalitsus.

RAKE analüüsi kohaselt on Rapla maakonnas kolm 3. tasandi teenuskeskust – Rapla, Kohila ja Märjamaa. Ühinemised, mis toimuvad nende teenuskeskuste ümber on heas kooskõlas haldusreformi eesmärkidega. Seega Vigala valla ühinemine Märjamaa kui hea potentsiaaliga teenuskeskusega on kindlasti parimas kooskõlas haldusreformi eesmärkidega.

Territoriaalne terviklikkus ning omavalitsuse konkurentsivõime suurendamine ja ühtlasema piirkondliku arengu tagamine

Territoriaalse terviklikkuse eesmärgi saavutamise hindamiseks võib lähtuda kolmest põhimõttest:

- 1) ajaloolised ja/või kommunikatiivsed (ühendused) sidemed – st et uus omavalitsusüksus lähtuks olemasolevast ajaloolisest ja ühenduste loogikast;
- 2) keskus-tagamaa süsteem – st et ühineksid omavalitsused, millel on loomulik keskuspiirkond, millega seotakse selle tagamaa;
- 3) inimeste igapäevane ränne – st et ühinemisiirkond oleks maksimaalselt kooskõlas inimeste kommunikatsiooni piirkonnaga ehk teenus- ja töörandega.

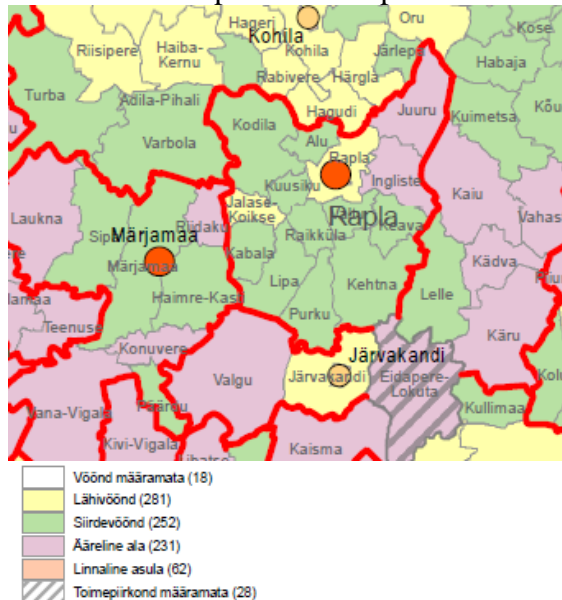
Valdade ühinemislepingu seletuskirjas (lk 1) on piirkonna ajaloolised ja territoriaalsed seosed kokku võetud järgmiselt: „Ajalooliselt on Märjamaa kihelkond ja Vigala kihelkond olnud küll eraldi kihelkonnad, kuid ühisena kuulunud ajaloolise Läänemaa koosseisu. Hetkel asuvad ühinevad omavalitsused Rapla maakonnas. Piirkonna loomulikuks keskuseks on Märjamaa alev. Märjamaa valla ja Vigala valla ühinemisel tekkiv uus omavalitsus moodustab loogilise ja tasakaalustatud terviku, võttes arvesse ajaloolist asustust, kihelkondlikku mälu, inimeste igapäevaliikumisi ning seab keskmesse omavalitsuse tasakaalustatud arengu koos hästi funktsioneeriva vallakeskuse ja avalike teenuste võrguga kogu valla haldusterritooriumil.“.

Statistikaameti 2014. aastal koostatud toimepiirkondade määramise analüüsi⁶ järgi eristub Rapla maakonna sees kolm toimepiirkonda. Nendeks üks on Märjamaa toimepiirkond, millesse kuulub ka Vana-Vigala kant Vigala vallast. Kivi-Vigala kant on teiste toimepiirkondadega nõrgalt seotud, mistõttu moodustab analüüsi kohasel äärelise alana eraldi toimepiirkonna. Ka Vana-Vigala on Märjamaa toimepiirkonnas äärelise alana. Selle põhjuseks on, et Märjamaa ei ole keskusena samasuguse rändetugevusega nagu on

⁶ Statistikaamet (2014) Toimepiirkondade määramine.

maakonnakeskused (nt Rapla, Haapsalu vms). Siiski ei ole analüüsi kohaselt Vigala vallale teist lähedasemat toimepiirkonna keskust, Märjamaa on Vigala vallale ka lähimaks RAKE analüüsis määratletud 3. tasandi teenuskeskuseks. Analüüsile tuginedes on Märjamaa ja Vigala valla ühinemise toimepiirkonna terviklikkuse seisukohalt eesmärgipärane.

Joonis 1. Toimepiirkonna Raplamaal.

Allikas: Statistikaamet (2014) Toimepiirkondade määramine, lk 24.

Töörände analüüsid näitavad Vigala valla seisukohalt suhteliselt nõrku seoseid teiste piirkondadega. Rändetrendid on võrdväärsed Rapla, Pärnu, Tallinna ja teiste keskuste suunas. Märjamaa vald on üks suurima territooriumiga omavalitsus Eestis, samal ajal hõredalt asustatud. Seega Vigala ja Märjamaa vallad on teistest keskustest suhteliselt kaugel asuvad, hõreda rahvastiku paiknemisega ja sarnase territoriaalse profiiliga omavalitsused, mis ühiselt moodustavad loomuliku ja tervikliku toimepiirkonna. Arvestades nende asutussüsteemi eripära (suur territoorium, hõreasutus) tuleb valla teenuste osutamise korraldamises seda arvesse võtta.

Rapla maakonna omavalitsused on koostanud või tellinud hulga analüüse⁷ ja samuti on teised avaliku sektori asutused koostanud või tellinud analüüse⁸, millest kõik kinnitavad, et Märjamaa on üks maakonna piirkondlikest keskustest ja Vigala vald kuulub selle toimeruumi ning sellest tulenevalt on nende valdade ühinemise loomulik ja haldusreformi eesmärkidega kooskõlas. Omavalitsuse tekkimine, mis on kooskõlas asustumustri ja elanike tegeliku toimepiirkonnaga on kooskõlas haldusreformi eesmärgiga, mille kohaselt peavad tekkima territoriaalselt terviklikud omavalitsused, mis seeläbi suudavad tagada piirkondlikud tasakaalustatud arengu, et seeläbi tugevdada oma konkurentsivõimet suhtes teiste omavalitsustega.

⁷ OÜ Positium LBS (2009) Rapla maakonna keskuste arengustrateegia eeluuringu aruanne; Raplamaa Omavalitsuste Liit (2010) Rapla maakonna keskuste arengustrateegia; Raplamaa Omavalitsuste Liit (2013) Rapla maakonna tõmbekeskuste määramine. Seletuskiri

⁸ Tartu Ülikool (2013) Regionaalse pendelrände kordusuuring.; Statistikaamet (2014) Toimepiirkondade määramine; Tartu Ülikooli RAKE (2015) Era- ja avalike teenuste ruumilise paiknemise ja kättesaadavuse tagamisest ja teenuste käsitlemisest maakonnaplaneeringutes

Arvestades haldusreformi seaduse kriteeriume, eesmärkide ja territoriaalse terviklikkuse põhimõtet on Järvakandi valla ja Kehtna valla ühinemisel üheks omavalitsusüksuseks positiivne mõju haldusreformi eesmärkide täitmisele järgmiste Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 7 lõikes 5 sätestatud ajaolude osas⁹.

Ajalooline põhjendus

Märjamaa ja Vigala on mõlemad ajalooliselt olnud kihelkonnad. Hilisemate arengute käigus on Märjamaast kui kihelkonnakeskusest arenenud piirkonna suurima asula. Aastatel 1952-1963 oli Märjamaa rajoon, mille koosseisu kuulus ka Vigala vald. Tänapäevane Märjamaa vald tekkis 2002. a, mil ühinesid Märjamaa alev, Märjamaa vald ja Loodna vald. Selles ühinemisprotsessis osales ka Vigala vald, mis viimasel hetkel otsustas mitte ühineda. Vigala vald sai valla õigused esimesena Eestis juba 1789. aastal. Ka 1930ndate aastate vallareformi järel oli Vigala eraldiseisev vald. 1990. aastal taastati Vigala valla kui omavalitsusliku üksuse staatus. Mõlemad vallad on ajalooliselt olnud eraldiseisvad, siiski kogu aeg asunud teineteise kõrval, teinud aktiivset koostööd ja jagavad sarnast ajaloolist arenguloogikat.

Mõju elanike elutingimustele

Siin tuleb arvestada ennekõike territoriaalselt loogikat ja/ või eripärasid avalike teenuste kättesaamisel ja inimeste suhtlemisel kohaliku omavalitsusega. St ühinev omavalitsus peab lähtuma inimeste harjumuspärasest liikumissuundadest. Sellest tulenevalt oleks negatiivne mõju elanike elutingimustele ühinemispriirkond, mis ei oleks kooskõlas elanike loomuliku pendelrändega. Eespool väljatoodud analüüs näitas selgeid territoriaalseid ja rändeseisusid kahe omavalitsuse vahel, mistõttu sellest aspektist on omavalitsuste ühinemine elanike elutingimustele positiivse mõjuga.

Samas tuleb omavalitsuse teenuste korraldamisel arvestada, et tekkiv omavalitsus on territooriumilt väga suur (1141,8 km²) ja hõreda elanike asustustihedusega. Selleks, et tagada teenuste korraldamine ja kättesaadavus, mis arvestab piirkondlikku eripära on ühinemislepingu kohasel kavas moodustada Vigala valla piirkonnas osavald. Seega ei ole näha, et teenuste osutamisel võiks elanike elutingimustele olla negatiivseid mõjusid. Pigem vastupidi teenusruumi ja territoriaalse loogika kokkuviiimine haldusruumiga on positiivse mõjuda.

Elanike ühtekuuluvustunne

Ühinemislepingu üheks eesmärgiks on „Rõhutada omavalitsuse kuvandina valla kui terviku tugevusi looduslähedase elukeskkonnana“ – see on kindlasti üksipiirkonda iseloomustavaid omadusi mis inimesi liidab. Omavalitsuste vahel on pikaajaline ja ulatuslik kultuurialase koostöö kogemus, millest on antud ülevaade ühinemislepingu seletuskirjas, lk 2: „Kultuuri valdkonnas võib nimetada koostööd Teenuse ja Vigala raamatukogude vahel, kultuurikollektiivide vahetust Vigala-Loodna piirkonna (Teenuse ja Sipa) vahel, Sillaotsa Talumuuseumi ja Vigala vahelist koostööd (ürituste kooskorraldamine, vastastikused külastused), teatritruppide (Haimre, Valgu, Vigala) läbikäimist, Märjamaa Folgi külalisesinejate esinemiste pakkumist naabritele jne. Lisaks sellele toimub koostöö inimeste tasandil, kus ühe piirkonna inimesed korraldavad ja/või osalevad piirkonna üritustel ja kultuurikollektiivides (näiteks Vigala pillimehed Märjamaa puhkpilliorkestris).“

Omavalitsuste rahvuslik koosseis on sarnane. 2011. a rahvaloenduse kohaselt räägivad 97% Märjamaa ja 98% Vigala valla elanikest emakeelena eesti keel.

⁹ Lääne-Eesti piirkondliku komisjoni ekspertarvamuse põhjal.

Arvestades piirkonna ajaloolist arengut, elukeskkonna sarnasust, pikaajalist koostööd kultuurivaldkonnas ja sarnast rahvuselist koosseisu on ühinemise mõju elanike ühtekuuluvustundele neutraalse või positiivse mõjuda.

Mõju avalike teenuste osutamise kvaliteedile

Varasemad ühinemiskogemust ja tänaste valdade võimekuse võrdlevad analüüsid, et reformi eesmärkidega kooskõlas on omavalitsused, mis suudavad tagada kvaliteetsed ja piisavalt laia profiiliga teenused, on vähemalt 5000 elanikuga. Kindlasti tuleb luua kohalike teenuskeskuste võrgustik, mis tagavad elanikele KOV igapäevased administratiivsed teenused ja tänastes valdades asuvate hallatavate asutuste poolt osutatavad teenused. Sh tuleb arvestada teenuskeskuste disainimisel just nende piirkondadega, mis on toimepiirkonna keskusega nõrgemalt seotud (Vigala). Kompetentside konsolideerimine ja parima teenusvõimekuse ülekandmine teistele omavalitsustele on kindlasti teenuste osutamise kvaliteedile positiivse mõjuga. Analüüsid kinnitavad, et suurema elanike arvuga omavalitsuses kasvab ametnike arv (tabel 4), mis võimaldab katta laiemat profiili kompetentse (tabel 5), kui ka avaldub mastaabiefekt, st üks teenistuja suudab teenindada suuremat hulka elanikke. Sama kinnitas ka analüüs käesoleva ekspertarvamuse haldusreformi eesmärkide saavutamise osas.

Tabel 4. Kohaliku omavalitsuse teenistujate arv erinevates omavalitsuste suurusgruppides.

	valdade arv	keskmise elanike arv vallas	ametnike arv			mediaan keskmine ametnike arv valla kohta	mediaan keskmine elanike arv ametniku kohta	
			min	max	kokku			
Elanike arv	kuni 2000	107	1192,00	11	14	650	6,00	184,29
	2000-5000	53	2899,00	6	18	533	9,00	309,5
	üle 5000	23	7242,00	6	42	491	22,00	452,50
Kokku	183	1639,00	1674			7,00	246,92	

Allikas: Helle Kauts (2016) *Eesti kohalike omavalitsuste ametnikkonna profiili analüüs. Magistritöö, Tallinna Ülikool. Juhendaja: Kersten Kattai.*

Omavalitsused ühinemislepingus eesmärgiks seadnud muuta omavalitsusüksuste osutatavad teenused mitmekesisemaks, kvaliteetsemaks ja suurendada nende kättesaadavust ning võimaldada juurdepääs teenustele, mis nõuavad ametnike suurt professionaalsust. Eeldades, et ühinev vald hakkab selle eesmärgi nimel tööle, saavad ühinemise mõjud avalike teenuste osutamise kvaliteedile olla positiivsed. Selleks, et tagada piirkondlikult teenuste kättesaadavus ja kontroll nende kvaliteedi üle Vigala osavald oma eelarve, osavalla kogu ja ametnikkonnaga. Samuti käsitleb ühinemisleping valdkonniti avalike teenuste arendamise põhimõtteid, mille läbivaks jooneks on, et püüeldakse teenuste osutamise kvaliteedi suurendamise ja sünergia saavutamise poole ning tänaseid teenust osutavaid asutusi ei suleta.

Märjamaa valla elanikele ei saa ühinemine kaasa tuua negatiivseid mõjusid, kuna sellealaseid muudatusi ei ole kavandatud. Vigala valla elanikele on läbi osavalla ja ühinemislepingu tagatud nende huvide arvestamine, mis tõttu tohiks kaasneda negatiivseid mõjusid.

Mõju haldussuutlikkusele

Siin tuleb hinnata ennekõike omavalitsuse administratiivset võimekust, mitte niivõrd elanikele osutatavaid igapäeva teenused, ja võimekust piirkonna arengut sihipäraselt suunata. Varasemad analüüsid näitavad, et ligi 8000 elanikuga omavalitsus suudab tagada piirkondliku

arengupotentsiaali sihiteadliku arendamise ja võimaldab välja arendada kohalikud kvaliteetteenused.

Tallinna Ülikoolis koostatud analüüsid näitavad, et enam kui 5000 elanikuga valdades tekib enam kui kaks korda laiem administratsiooni kompetentside profiil kui väikestes valdades. Samuti kasvab oluliselt ametnike spetsialiseerumine (üle 5000 elanikuga KOVdes on enam kui 50% ametnikest spetsialiseeritud ühele kompetentsivaldkonnale), samas kui väikesemates valdades (kuni 5000 elanikku) katavad enam kui 50% teenistujatest 2-5 kompetentsivaldkonda. Tabelist 5 avaldub, et suuremas omavalitsuses katavad ametnikud laiemat hulga kompetentsivaldkondi. Sellised ühinemiste potentsiaalsed positiivse mõjuga efektid võimaldavad piirkondliku arengupotentsiaali sihiteadlikku arendamist ja muuta elanikele kättesaadavaks kohalikud kvaliteetteenused.

Tabel 5. Kohalike omavalitsuse teenistujate poolt täidetavate kompetentsivaldkondade arv erinevates omavalitsuste suurusgruppides

		Kohaliku omavalitsuse täidetavate kompetentsivaldkonnad									
		6-10		11-15		16-20		21-25		26-32	
		valdade arv	%	valdade arv	%	valdade arv	%	valdade arv	%	valdade arv	%
Elanike kuni 2000 arv	2000-5000	9	31,0%	14	48,3%	5	17,2%	1	3,4%	0	0,0%
	üle 5000	1	6,3%	7	43,8%	6	37,5%	2	12,5%	0	0,0%
	Kokku	0	0,0%	0	0,0%	1	25,0%	2	50,0%	1	25,0%
Kokku		10		21		12		5		1	

Allikas: Helle Kauts (2016) Eesti kohalike omavalitsuste ametnikkonna profiili analüüs. Magistritöö, Tallinna Ülikool. Juhendaja: Kersten Kattai.

Spetsialistide ja väljaarendatud teenuste konsolideerimine võimaldab need tagada kogu ühinenud valla territooriumil. Elanike arvult suuremas omavalitsuses on tugispetsialistide arvult võimalik suurendada elanikega kokkupuutuvate ja teenuseid osutavate spetsialistide osakaalu.

Märjamaa ja Vigala valla ühinemislepingus on eesmärgiks seatud:

- kaasata valitsemisel elanikud ja kodanikuühendused oma elukeskkonna korraldamisse;
- rakendada omavalitsuse teenistusse spetsialiseeritud, asjatundlik ja motiveeritud ametnikkond;
- soodustada omavalitsuse ettevõtluskeskkonna arengustrateegia elluviimiseks kodulähedaste töökohtade teket ja seeläbi parandada elukeskkonda;
- olla omavalitsusena võimekas ja usaldusväärne koostööpartner nii siseriiklikult kui rahvusvahelisel tasandil.

Kõik need eesmärgid toetavad positiivseid mõjusid ühineva valla haldussuutlikkuse saavutamisele.

Teenuste tagamiseks ja korraldamiseks luuakse Vigala piirkonnas osavald, kus osutatakse neid teenuseid, mis toimivad võrgustiku põhimõttel ja mida on otstarbekas osutada elanikule ruumiliselt lähedal. Samuti on osavallas läbi osavallakogu võimalik tagada elanike osalus ja kaasaraäkimine valla otsustusprotsessis ja oma elukeskkonna kujundamises.

Mõju demograafilisele situatsioonile

Ühineva omavalitsuse elanike arvud on esitatud tabelis 1. Piirkond on väheneva rahva arvuga (tabel 6). Perioodil 2002-2016 on Statistikaameti andmestiku alusel Vähenenud Märjamaa

valla elanike arv 1115 inimese võrra (14,6%) ja Vigala valla elanike arv 598 inimese võrra (32,9%). Rahva arvu vähenemine tuleneb nii negatiivsest iibest kui ka väljarändest.

Tabel 6. Omavalitsuste elanike arvu dünaamika 2002-2016

KOV/aasta	2002 a	2006 a	2011 a	2016 a	Vähenemine 2002-2016
Märjamaa	7630	7220	6750	6515	14,6%
Vigala	1820	1620	1450	1222	32,9%
Kokku	9450	8840	8200	7737	18,1%

Allikas: Statistikaameti statistikaandmebaas (RV0282: rahvastik soo, vanuserühma ja haldusüksuse või asustusüksuse liigi järgi)

Rahvastikutrendid ei ole ka oluliselt muutumas. Statistikaameti prognoosi kohaselt väheeb aastaks 2030 Märjamaa valla elanikkond 17,1-18,3% ja Vigala valla elanikkond 18,4-19,7%. Ilmselt ei ole valdadel ka ühinemisega tõenäoline seda protsessi oluliselt muuta. Demograafiliste trendide arengute suunamine on vähemalt regionaaltasandi valitsemise ülesanne, kus kohalikud omavalitsused saavad vaid nendes protsessides omapoolsete meetmega osaleda.

Mõju transpordi ja kommunikatsiooni korraldusele

Ühistranspordiühendused ühendomavalitsuse keskuse Märjamaa ja Vigala valla keskuse (Kivi-Vigala ja Vana-Vigala) vahel on rahuldavad. Tööpäevadel on 8 väljumist, mis jaotuvad suhteliselt võrdselt hommikuste, lõunaste ja õhtuste väljumiste vahel. Sõiduaeg Kivi-Vigalast Märjamaale 30-50 min ja Vana-Vigalast 25-35 minutit. Koostöös maakondliku ühistranspordikorraldusega on vajalik ühenduste kiirust ja tihedust oluliselt tõsta. Ühinemislepingus on ühistransport olulise teema fookuses, ning planeeritakse järgnevat:

- Koostöös Maanteeametiga arendatakse avalike ja kommertsliinide toimimist ühtses ühistranspordisüsteemis.
- Tehakse koostööd Maanteeameti ja maavalitsustega korraldamaks maakondlike- ja kaugbussiliinide põhjal ühistranspordiühendused valla piirkondadest valla ja osavalla keskusesse.
- Luuakse õpilasesõbralik, kõiki valla koolide teeninduspiirkondi arvestav koolitranspordisüsteem.

Mõju ettevõtluskeskkonnale

Rapla maakonna omavalitsuste ettevõtluskeskkonda ja selle arendamise perspektiive analüüsi põhjalikult Tallinna Ülikooli poolt (2012-2013 a) läbiviidud projekti „Raplamaa omavalitsuste jätkusuutlikkuse suurendamine nende võimekuse konsolideerimise kaudu“ raames. Selles analüüsis vaadati võrreldavalt erinevaid ettevõtluskeskkonna ja tööturunäitajaid. Tabelis 8 on esitatud ülevaade maksumaksjate osakaalust elanikkonnas (2011 a) – selle järgi on Märjamaa Rapla maakonna keskmisel, kuid Vigala keskmisest olulisemalt madalamal tasemel ehk siis maksumaksjate osakaal elanikkonnas on suhteliselt madal.

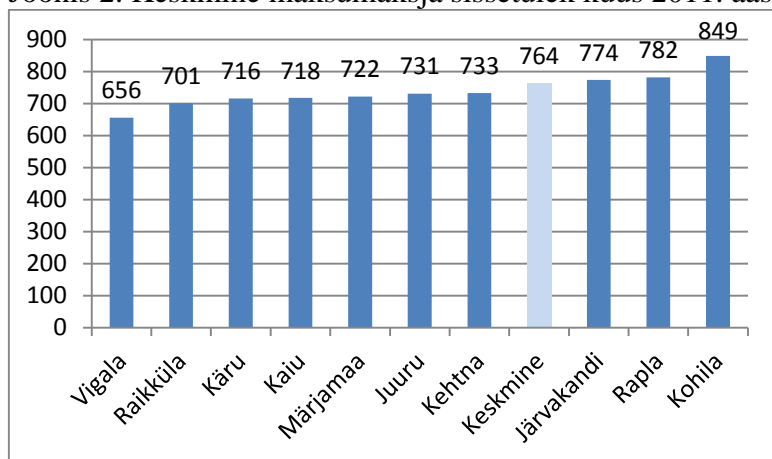
Joonisel 2 on esitatud võrdlevalt maksumaksjate keskmine sissetulek (2011 a), kas siin jääb Märjamaa maakonna keskmisest veidi maha, kuid Vigalas on selgelt maakonna madalaimad töötasud (86% maakonna keskmisest).

Tabel 8. Maksumaksjate arv Raplamaa omavalitsustes ning nende osakaal tööelistest ja kogu elanikkonnast, 2011 a

Vald	Maksumaksjate arv (2011 a keskmine)	Osakaal tööelistest (16-63 a)	Osakaal kõigist elanikest
Kohila	2927	77,4	48,8
Järvakandi	532	66,8	38,8
Rapla	4124	64,7	43,6
Juuru	617	59,7	39,1
Raikküla	659	58,4	38,3
Märjamaa	2706	57,2	37,2
Kehtna	1973	55,0	38,6
Käru	228	52,4	33,2
Kaiu	612	52,4	36,0
Vigala	562	46,5	32,5
KOKKU	14939	61,6	40,8

Allikas: Tallinna Ülikool (2013) Raplamaa omavalitsuste jätkusuutlikkuse suurendamine nende võimekuse konsolideerimise kaudu. Projekti raport.

Joonis 2. Keskmine maksumaksja sissetulek kuus 2011. aastal TSD-deklaratsioonide põhjal

Allikas: Tallinna Ülikool (2013) Raplamaa omavalitsuste jätkusuutlikkuse suurendamine nende võimekuse konsolideerimise kaudu. Projekti raport.

Kokkuvõtteks on ettevõtlus ja tööturu valdkonna näitajad suhteliselt negatiivsed ennekõike tööturul osalemise ja ettevõtlusaktiivsuse osas. Ühineva valla missioon peaks olema defineerida need mehhanismid ja indikaatorid, mis ühelt poolt ettevõtlus- ja teiselt poolt tööalast aktiivsust tõstaksid – on väga tõenäoline, et need aspektid on teineteist vastastikku mõjutavad muutujad. Kui on selge, milliste mehhanismidega valdkonna küsimusi lahendada, siis on võimalik välja töötada ka lahendusvariandid nende elluviimiseks ning omavalitsuste suutlikkuse konsolideerimiseks. Ilmselt siiski on seda tüüpi suutlikkust realistlik kujundada vaid omavalitsuste koostöös (nt MAK ja muud ettevõtlusarenduse koostöö võimalused).

Mõju hariduslikule olukorrale

Ühinevates omavalitsustes on kokku üks gümnaasium (Märjamaal), kolm põhikooli (2 Vigala vallas, üks Märjamaa vallas) ja üks algkool (Märjamaa vallas). Seega koolivõrk on mitmekesine. Praxise koolivõrgu prognoosi analüüsi¹⁰ (2014) kohaselt peaks Märjamaa vallas vähema koolide hulk gümnaasiumi osa ja Vigala vallas ühe põhikooli võrra. Omavalitsused ise

¹⁰ Praxis (2014) Eesti põhikooli- ja gümnaasiumivõrgu analüüs aastaks 2020.

on ühinemislepingus kokku leppinud, et säilitatakse nii munitsipaalgümnaasium Märjamaal kui kogu ülejäänud koolivõrk. Seega ei saa ühinemisel tekkida negatiivset mõju hariduslikule olukorrale. Kuigi võib eeldada, et rahvastiku vähenemisest tulenev surve koolivõrgu korrastamisele on jätkuv. Samas terviklik koolipiirkond – sh arvestades piirkonna kaugust teistest keskustest – võib olla just meede, mis võimaldab väikese õpilaste arvuga koole pidada. Selline on olnud ka mitmete varasemate Raplamaa koolivõrgu analüüside järeldus.

Analüüsidest valdade õpirände (tabelid 9 ja 10) andmeid ilmneb, et valdade põhikoolide osas on ränne vallast välja väga madal – Vigala valla lastest üle 90% õpib oma valla põhikoolis, Märjamaa vallas jääb olenevalt kooliastmest osakaal 80-90% vahele. See-eest gümnaasiumiealiste ränne on väga tugev. Vigala valla lapsed ei eelista Märjamaa gümnaasiumit, vaid jaotuvad erinevate gümnaasiumide vahel. Aga ka ligi 41% Märjamaa gümnaasiumiealistest ei eelista oma valla kooli. Kui ühendvald suudab tagada parema bussitranspordi (ennekõike Vigala lastele) ja muuta gümnaasium atraktiivsemaks, siis võib selle pidamine olla palju jätkusuutlikum.

Tabel 9. Märjamaa valla õpiränne

	1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste	gümnaasium
Märjamaa	186	156	155	57
Vigala vald	3	4	7	
Rapla vald	2	1	3	12
Tallinn	2	2	0	9
Kullamaa	6	11	17	7
Muu	7	7	5	12
	206	181	187	97

Allikas: Haridusministeeriumi koolirände andmed 2016-2017 õa-l

Tabel 10. Vigala valla õpiränne

	1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste	gümnaasium
Vigala	26	19	26	
Märjamaa	0	0	0	1
Kullamaa	0	0	0	3
Noarootsi	0	0	0	4
Tallinn	1	0	1	2
Rapla, Lihula, Pärnu	0	0	0	3
Muu	1	2	1	0
Kokku	28	21	28	

Allikas: Haridusministeeriumi koolirände andmed 2016-2017 õa-l

Omaavalitsusüksuse organisatsiooniliselt ühtse teenusepiirkonnana toimimine

Ühinev omaavalitsus kuulub samasse toimeruumi, kuid suure territooriumi tõttu on sisemiselt nõrgalt integreeritud. Seda tuleb valla valitsemiskorralduse kujundamisel arvesse võtta. Ühinemislepingu kohaselt on seda ka kavandatud, planeerides moodustada Vigala valla territooriumil osavald.

Eelnõu ei oma olulist mõju keskkonnale, riigiasutuste korraldusele, riigi julgeolekule ega välissuhetele.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamiseks teostavad ühinevad kohaliku omavalitsuse üksused vähemalt järgmisi tegevusi:

- 1) valla põhimääruse ja vallavalitsuse hallatavate asutuste põhimääruste kinnitamine;
- 2) arengukava kinnitamine;
- 3) üldplaneeringu koostamine;
- 4) eelarvestrateegia ja eelarve koostamine ja kinnitamine;
- 5) muude õigusaktide ajakohastamine;
- 6) ametiasutuste reorganiseerimine jne.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine võib tuua kaasa kulusid kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvetele töjõukulude osas (eelpoolnimetatud tegevuste teostamiseks, hüvitised võimalike koondamiste puhul), mis on võimalik katta haldusreformi seaduse § 20–23 sätestatud tingimustel ja korras riigieelarvest eraldatavast ühinemistoetusest.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine toob kaasa kulud riigieelarvele. Haldusreformi seaduse § 21 lõike 4 alusel makstakse ühinemise järgselt vähemalt 5000 elanikuga omavalitsustele ühinemistoetust kahekordses määras (100 eurot elaniku kohta). Ühinemistoetuse arvutamisel võetakse aluseks elanike arv rahvastikuregistri andmetel 2017. aasta 1. jaanuari seisuga. Ühinemistoetust arvutatakse iga ühinenud omavalitsusüksuse kohta eraldi ning see ei või olla väiksem kui 300 000 eurot ja suurem kui 800 000 eurot iga ühinenud kohaliku omavalitsuse üksuse kohta.

Rahvastikuregistri andmetel elab 1. jaanuari 2017. a seisuga Märjamaa vallas 6551 inimest ja Vigala vallas 1248 inimest. Kokku on tulevases omavalitsuses 7799 inimest. Märjamaa valla moodustumisel on riigieelarvest eraldatava ühinemistoetuse summaks **955 100 eurot**.

Ühinemistoetus eraldatakse arvestades haldusreformi seaduse § 22 kehtestatud ühinemistoetuse maksmise korda. Ühinemise tulemusena moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse ühinemistoetuse suuruse kinnitab Vabariigi Valitsus korraldusega.

Valla- või linnavalitsus peab ühinemistoetuse saamiseks esitama ühe kuu jooksul pärast ühinemise käigus moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamist Rahandusministeeriumile ühinemistoetuse eraldamise taotluse, milles selgitab ühinemistoetuse kasutamise vastavust kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse § 6 lõikele 2.

6. Määruse jõustumine

Eelnõu on kavandatud jõustuma Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, välja arvatud eelnõu §-d 1 ja 3. Nimetatud sätted jõustuvad kohaliku omavalitsuse volikogu valimistulemuste väljakuulutamise päeval.

Eelnõu jõustumise tähtajad on sätestatud Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 10 lõikes 1.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu ei saadeta eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastusringile, kuna see ei puuduta otseselt teiste ministriumite valitsemisala. Samuti ei saadeta seda kooskõlastamiseks üleriigilistele kohaliku omavalitsuse üksuste liitudele, kuna tegemist on omavalitsuste omaalgatusliku ühinemise otsustamisega, mille puhul ei ole vajadust teiste ühinemisega mitteseotud omavalitsuste arvamust küsida.